

Brno, dne

Ústavní soud České republiky
Joštova 8
660 83 Brno

faxem a doporučenou poštou
fax č.:

Stěžovatel: **ABC a.s.**
se sídlem
IČO

Právně zastoupen: *JUDr.*
advokátem v advokátní kanceláři, se sídlem

Účastník:

1) Nejvyšší soud ČR
se sídlem Brno, Burešova 20, PSČ: 657 37

2) Vrchní soud v Olomouci
se sídlem Olomouc, Masarykova třída 1, PSČ: 771 11

3) Krajský soud v Brně
se sídlem Brno, Rooseveltova 16, PSČ: 601 95

Vedlejší účastník řízení: XY, bytem

ÚSTAVNÍ STÍŽNOST

**proti usnesení Nejvyššího soudu č.j. 29 Cdo 1268/2011-142 ze dne
26. října 2011**
**proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 5 Cmo 352/2010-91 ze dne
30. listopadu 2010**
**proti usnesení Krajského soudu v Brně č.j. 50 Cm 14/2010-51 ze dne
14. června 2010**

P ě t k r á t

Příloha: plná moc
usnesení Nejvyššího soudu č.j. 29 Cdo 1268/2011-142 ze dne 26. října 2011 (v kopii)
usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 5 Cmo 352/2010-91 ze dne 30. listopadu 2010 (v kopii)
usnesení Krajského soudu v Brně č.j. 50 Cm 14/2010-51 ze dne 14. června 2010 (v kopii)

I.

Shrnutí skutkového stavu a důvody ústavní stížnosti

Ve výchozím řízení se vedlejší účastník coby navrhovatel domáhal vyslovení neplatnosti usnesení mimořádné valné hromady stěžovatele, která se konala dne 24. listopadu 2009, a která v rámci bodu 7 programu jednání přijala následující usnesení:

„Společnost dosáhla za rok 2006 zisk ve výši 17 768 565,86 Kč

Představenstvo navrhuje celý disponibilní zisk použít takto:

5. Rezervní fond k 31.12.2006 8 702 327,50 Kč
Navýšení rezervního fondu z hosp. výsledku r. 2006 888 500,- Kč
(tj. 5,0 % z čistého zisku r. 2006)

6. Sociální fond k 31.12.2006 139 635,99 Kč
Navýšení sociálního fondu z hosp. výsledku r. 2006 1 900 000,- Kč

7. Výplata tantiém statutárnímu orgánu společnosti
(členům představenstva a dozorčí rady) ve výši 1 970 000,- Kč

8. Výplata dividend akcionářům společnosti
(1,- Kč/ 1.000,- Kč nominální hodnoty akcie) 205 710,- Kč

Zůstatek zisku roku 2006 – po navýšení rezervního fondu,
sociálního fondu a po výplatě tantiém a dividend 12 804 355,86 Kč

Zůstatek zisku roku 2006 ve výši 12 804 355,86 Kč se převede na účet nerozděleného zisku minulých let.

Dividenda za rok 2006 je splatná 15.02.2010 v místě sídla společnosti Brno, Kulkova 10. Dividendy budou vypláceny na pokladně společnosti ve dnech pondělí a středa v době od 10:00 – 11:00 hod. a 13:00 – 14:00 hod. po předchozí dohodě s akcionářem a předložení listinných akcií společnosti.

Představenstvo navrhuje zůstatek zisku použít na další rozvoj společnosti“

(dále jen „**Bod 7 usnesení MVH**“).

Bod 7 usnesení MVH napadl vedlejší účastník žalobou, které soud prvního stupně vyhověl. Z celkového zisku ve výši 17 768 565,86,- Kč měla být částka ve výši 2 175 710,- Kč rozdělena mezi členy orgánů a akcionáře. Soud prvního stupně uzavřel, že poměr, v jakém došlo k rozdělení této částky na tantiémy pro členy orgánů (90,55 %) a na dividendy pro akcionáře (9,45 %), nasvědčuje tomu, že došlo ke zneužití většiny hlasů ve společnosti podle § 56a zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ObchZ**“) a dále k obcházení § 178 odst. 1 ObchZ (dále jen „**Usnesení KS**“). Vrchní soud v Olomouci, který rozhodoval o odvolání stěžovatele, se ztotožnil s právním názorem soudu prvního stupně. Odvolací soud doplnil, že přiznání dividendy ve výši 1,- Kč na akcii o nominální hodnotě 1 000,- Kč s ohledem na výši vyplacených tantiém je úmyslný výkon práva se záměrem poškodit minoritní akcionáře, kteří nejsou členy orgánů společnosti (dále jen „**Usnesení VS**“). Nejvyšší soud, který rozhodoval o dovolání stěžovatele, podané dovolání proti Usnesení NS usnesením č.j. 29 Cdo 1268/2011-142, ze dne 26. října 2011, odmítl z důvodu, že stěžovatelem předkládané otázky nečiní napadené rozhodnutí zásadně právně významným (dále jen „**Usnesení NS**“); Usnesení NS bylo stěžovateli doručeno dne 5. prosince 2011.

Proti Usnesení NS, Usnesení KS a Usnesení VS podává stěžovatel v zákonné lhůtě prostřednictvím svého řádně zmocněného zástupce tuto

ústavní stížnost,

neboť je přesvědčen, že účastníci řízení Usnesením NS, Usnesením VS a Usnesením KS, zkrátily stěžovatele na jeho základních právech garantovaných Ústavou České republiky a usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (dále jen „**Listina**“), a to zejména:

a) právo na vlastnění a užívání majetku (čl. 11 Listiny) ve světle práva na svobodu podnikání (čl. 26 Listiny),

NEBOŽ požadavek obecných soudů na povinné rozdělení zisku stěžovatele mezi akcionáře, považuje za nepřijatelný zásah ze strany státní moci do vlastnického práva akciové společnosti zahrnujícího i právo rozhodnout o rozdělení zisku a tím i nepřímo do ústavního práva akcionářů vlastnit majetek a rozhodovat o něm na valné hromadě;

b) právo na spravedlivý proces (článek 36 Listiny),

NEBOŽ obecné soudy zaujaly názor, který nese podle názoru stěžovatele prvky libovůle až dokonce svévole.

II.

Právo na vlastnění a užívání majetku (čl. 11 Listiny) ve světle práva na svobodu podnikání (čl. 26 Listiny)

Obecně

Institut kapitálové obchodní společnosti je postaven na dvou základních principech: (i) principu právní subjektivity nacházejícím výraz v majetkové oddělenosti ve vztahu ke společníkům a (ii) principu omezeného ručení společníků za závazky společnosti, jenž reflektuje mimo jiné i princip většinového rozhodování společníků v poměru jejich kapitálových vkladů do společnosti. Stěžovatel se domnívá, že obecné soudy v napadených ustanovení zpochybňují (i) princip právní subjektivity a majetkové samostatnosti akciových společností v tom smyslu, že jim odpírají možnost svobodně a v souladu s principy vnitřní tvorby vůle rozhodovat o tom, jak naloží s ziskem, který v rámci své činnosti vytvořily, a dále též (ii) princip procesu tvorby vůle akciové společnosti, když současně zpochybňují možnost akcionářské většiny přijmout rozhodnutí o způsobu naložení ze ziskem.

Tento postup vede k destrukci celého konceptu akciové společnosti, coby jednoho ze základních pilířů majetkových práv v současné společnosti, a vede jak ke znejistění pozice akciové společnosti jako takové, tak jejich společníků. Stěžovatel je přesvědčen, že obecné soudy tak napadenými rozhodnutími zasáhly do stěžovatelova práva vlastnit a užívat majetek ve smyslu ustanovení čl. 11 Listiny. Ústavní soud ČR přitom ve svých rozhodnutích opakovaně přijímá tezi, že ochrana vlastnictví a respekt k němu jsou jedním ze základních atributů demokratického a právního státu (viz např. nález Ústavního soudu ČR ve věci sp. zn. III. ÚS 462/98). Tím spíše, že se v souzené věci jedná o vztahy v rámci akciové společnosti, která je ryze soukromoprávním subjektem, by měl být tento princip plně respektován a zachováván.

Stěžovatel považuje za nutné úvodem upozornit, že zpochybňované závěry obecných soudů se nezakládají na standardních metodách výkladu obecného práva, protože závěry, k nimž soudy došly, podle názoru stěžovatele nenacházejí oporu v logickém výkladu daných předpisů a nebyly podepřeny ani relevantní

teleologickými či systematickými argumenty. Přestože závěry soudů jsou v rozporu s právní doktrínou¹ i pozitivním očekáváním všech účastníků právních vztahů, soudy se s těmito aspekty nevypořádaly..

Princip většinového rozhodování

V předmětném případě se menšinový akcionář stěžovatele domáhal vyslovení neplatnosti Bodu 7 usnesení MVH, neboť dle jeho názoru nebyla menšinovým akcionářům vyplacena dostatečně velká částka ve formě dividend v poměru k částce vyplacené členům orgánů stěžovatele ve formě tantiém. Zároveň dovozoval, že toto usnesení bylo přijato vahou hlasů těch akcionářů, kteří zastávají funkci v představenstvu společnosti, a že tudíž došlo ke zneužití většiny hlasů ve smyslu § 56a ObchZ. Soudy, které přisvědčily argumentaci žalujícího menšinového akcionáře, však evidentně nezkoumaly hlubší souvislosti a principy rozhodování v akciových společnostech, které by v prostředí tržního hospodářství v otázkách použití zisku měly být omezovány ze strany státních orgánů co možná nejméně, rozhodně ne nad míru přípustnou zákonem.

Orgány státní správy (včetně obecných soudů) musí podle názoru stěžovatele respektovat vnitřní autonomii akciové společnosti. Z existence tohoto základního předpokladu fungování akciové společnosti v moderním světě vychází například i Nejvyšší soud, který zpravidla vnitřní autonomii akciové společnosti respektuje. I z toho důvodu například Nejvyšší soud dospěl v rozhodnutí ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004, k závěru, že je vyloučen „zásah soudu do rozhodovací činnosti představenstva a dozorčí rady, **neboť by mohly ochromit či znesnadnit každodenní chod společnosti, což je v zájmu jejího řádného fungování nežádoucí.**“ V uvedeném ze zrcadlí koncepcie, podle které obecné soudy bez výslovného zákonného podkladu do vnitřního chodu (vnitřní autonomie) akciových společností zasahovat nemohou. I z uvedeného důvodu Nejvyšší soud v jiném rozhodnutí konstatoval, že „žalobou podanou u soudu se nelze domáhat určení neplatnosti rozhodnutí představenstva, **pokud pro tento postup chybí opora v zákoně.**“² Přestože tak Nejvyšší soud a obecné soudy obecně z této teze vychází, je stěžovatel názoru, že v souzené věci obecné soudy vnitřní autonomii stěžovatele vůbec nerespektovaly. Je to totiž jen a pouze podnikatelský subjekt (ať se již jedná o akciovou či jinou obchodní společnost), který má rozhodovat bez vnějších ingerencí o prostředcích, které získá díky své podnikatelské činnosti. Tímto realizuje nejen ústavně zaručené právo vlastnit a užívat majetek, ale i svobodu podnikání. Při rozhodování v obchodních společnostech, které mají více společníků, se přitom musí uplatnit jediný logický a spravedlivý princip rozhodování, a sice rozhodování většinové, kdy se prosadí vůle většiny společníků, resp. akcionářů, a to i proti vůli hlasující menšiny. Přitom zdaleka ne každé hlasování, kde se prosadí vůle akcionářů držících větší akciové podíly, musí být současně zneužitím většiny na úkor menšiny.

Principy hlasování na valných hromadách akciových společností a vztahy mezi většinovými a menšinovými akcionáři se opakovaně zabýval Ústavní soud ČR, který ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že rovnost mezi akcionáři je pouze relativním pojmem, který vystupuje v mnoha polohách. Tak např. v bodě 62 nálezu č. Pl. ÚS 56/05 ze dne 27.3.2008 (obdobně rovněž v usnesení sp. zn. IV. ÚS 720/01) Ústavní soud ČR konstatoval, že „*pouhý paušální poukaz na rovnost akcionářů, bez ohledu na povahu vlastnictví účastnických cenných papírů, je prakticky bez významu. ...samotná povaha vlastnictví akcií nezaručuje akcionářům neměnné postavení, ani jejich absolutní rovnost, neboť rozsah jejich vlastnických práv je odvozen od počtu akcií shodné nominální hodnoty a z povahy akciové společnosti vyplývá možnost „rizika“ změn postavení jejich společníků, zejména minoritních akcionářů*“.

Z uvedeného vyplývá, že Ústavní soud ČR zcela akceptuje skutečnost, že akcionáři, kteří disponují menšinovým podílem v akciové společnosti, nemusí mít stejné, resp. natolik silné postavení v akciové společnosti, jako akcionáři s většími podíly. Naopak musí být respektováno právo těch akcionářů, kteří mají

¹ Viz např. Pihera, V. Dividenda a tantiéma (kritická glosa k jednomu soudnímu rozhodnutí). Obchodněprávní revue, 2010, č. 10, s. 290 a násl.

² Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 896/2004.

ve svém vlastnictví většinu akcií, a tudíž i nesou větší podnikatelské riziko na případném neúspěchu akciové společnosti, aby to byli právě oni, kteří budou mít rozhodující vliv na věcech týkajících se směřování a podnikatelského vývoje společnosti. Jinými slovy, většinoví akcionáři sice na valné hromadě mohou silou svých hlasů přijmout většinu navržených rozhodnutí, což je však logický a zcela nezbytný důsledek skutečnosti, že jsou to právě nediverzifikovaní akcionáři mající většinový podíl v akciové společnosti, kteří v případě hospodářského neúspěchu a nevhodně zvoleného finančního řízení akciové společnosti nesou poměrnou většinu utržené ztráty, což představuje ideový základ většinového rozhodování v rámci moderní akciové společnosti. Je zřejmé, že právě z důvodu rozdílných akciových podílů nejsou akcionáři homogenní skupinou, což se odráží zejména v rozdílných očekáváních ohledně jejich účasti v akciové společnosti. Zatímco na straně menšinových akcionářů bude převažovat zájem na okamžitém zisku v podobě zájmu na výplatě co možná nejvyšších dividend, na straně druhé to bude spíše zájem na dlouhodobé ekonomické prosperitě a zdravém finančním vývoji společnosti za cenu toho, že zisky společnosti se např. kumulují pro investice, které povedou k vyšším ziskům a udržení konkurenceschopnosti společnosti v budoucnu.

Autonomie společnosti a rozdělení zisku

Z hlediska uvedené kolize zájmů minoritních a majoritních akcionářů je proto zcela zásadní skutečnost, aby se při rozhodování o výplatě dividend (tedy rozhodování o finanční politice akciové společnosti v širším slova smyslu) uplatňoval princip většinového hlasování. Zrcadlovým odrazem tohoto požadavku je podle názoru stěžovatele předpoklad existence autonomní sféry akciové společnosti, pokud jde o finanční řízení podniku. Do této výsostné sféry právního zájmu akciové společnosti mohou, podle názoru stěžovatele, soudy, případně jiné orgány státní správy, zasahovat pouze a jen v excesivních případech respektive za podmínek stanovených zákonem. Podle názoru stěžovatele však nebyl v souzené věci naplněn žádný z těchto předpokladů.

Nelze především odhlédnout od skutečnosti, že soudy všech stupňů rozhodovaly v předmětném případě o výkladu vztahu ustanovení § 178 odst. 1 ObchZ a § 178 odst. 3 ObchZ, který přijal Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ve věci sp. zn. 29 Cdo 1326/2009 na základě formálního jazykového výkladu zasahujícího do práva stěžovatele vlastnit majetek ve smyslu čl. 11 Listiny. V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud ČR přijal pravidlo, že v akciových společnostech není možné vyplatit tantiémy členům orgánů společnosti, aniž by zároveň byly vyplaceny dividendy. Z tohoto pravidla judikovaného Nejvyšším soudem ČR obecné soudy v předmětném případě velmi zjednodušeně uzavřely, že pokud se akcionářům na dividendách dostane pouze 9,45 % zisku schváleného k rozdělení mezi členy orgánů a akcionáře, je tato částka nedostatečná a jedná se o obcházení § 178 odst. 1 ObchZ. Aplikací mechanického jazykového výkladu, kdy se Nejvyšší soud ČR a nižší soudy nezabývaly smyslem daného ustanovení, a zejména ani dopadem takového výkladu na běžný život českých akciových společností, za prvé porušily jednu ze zásad výkladu právních norem, a sice že je třeba se odchýlit od doslovného znění zákona, pokud by se měl takový výklad dostat do rozporu s výkladem teleologickým, jak ji definoval Ústavní soud ČR.³ Daleko závažnější však je, že Nejvyšší soud ČR rozhodnutím 29 Cdo 1326/2009 definoval nesprávnou a ústavní práva (právo vlastnit majetek a právo na podnikání) porušující tezi, která má v prostředí nekritického přijímání jakýchkoli judikaturních závěrů Nejvyššího soudu ČR ze strany ostatních soudů dnes prakticky sílu zákona.

Stěžovatel je hluboce přesvědčen o tom, že tento výklad § 178 odst. 1 a 3 ObchZ nyní aplikovaný obecnými soudy nejen že porušuje svobodu rozhodování o zisku (tj. majetku) stěžovatele, ale navíc brání náležitému podnikání stěžovatele a ztěžuje tím i jeho postavení v hospodářské soutěži. Šířeji vzato, tento nepřiměřený zásah do rozhodování o použití zisku se netýká jen stěžovatele, ale českých akciových společností vůbec a má tak obecně negativní dopad na konkurenceschopnost českých akciových společností v globální soutěži

³ Viz např. náleží Ústavního soudu ČR III. ÚS 258/03: „Soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významového celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle a rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci.“

Jak stěžovatel naznačil výše, podle jeho názoru je právo vlastnit majetek v podmínkách akciové společnosti bezprostředně a imanentně spjata s právem akcionářů většinovým rozhodováním určovat další směřování společnosti, případně způsob, jakým akcionáři naloží s „plody“ podnikatelského úsilí soustředěného pod hlavičku akciové společnosti (stěžovatele). Je třeba si uvědomit, že rozhodování o způsobu naložení se ziskem, který akciová společnost utrží, představuje základní předpoklad možnosti výkonu vlastnického práva akcionářů. K čemu je akcionářům možnost podnikat pod hlavičkou akciové společnosti, když jim soudy zapovídají možnost se získaným ziskem volně nakládat?

Stěžovatel považuje za žádoucí zdůraznit, že neexistuje vůbec žádná souvislost mezi tantiémou a dividendou a podmiňovat výplatu tantiém výplatou dividend je tudíž podle názoru stěžovatele naprosto nepatřičné. Tantiéma totiž není ničím jiným než formou odměny za výkon funkce, jejímž zdrojem je zisk akciové společnosti. Obecné soudy přitom zapominají na skutečnost, že **členové orgánů mají zásadně na odměnu za výkon funkce právní nárok** (§ 66 odst. 2 ve spojení s § 571 odst. 1 ObchZ)⁴. Z uvedeného důvodu je na rozhodnutí akcionářů, zda členové orgánů akciové společnosti mají být odměňováni na vrub nákladů (například v případě schválení smlouvy o výkonu funkce) anebo na vrub zisku (v případě odměňování prostřednictvím tantiém). V obou případech je však důsledek pro akcionáře zcela totožný, snižuje se výše zisku, který lze mezi akcionáře rozdělit prostřednictvím dividend. Z uvedeného důvodu je stěžovatel toho názoru, že obecné soudy naprosto nepochopily ekonomickou podstatu odměňování členů orgánů akciové společnosti.

V předmětném případě navíc soudy zašly ještě mnohem dál, když **zhodnotily předmětné usnesení MVH jako obcházení zákona** (§ 178 odst. 1 ObchZ) **jen proto, že „pouze“ 9,45 % zisku schváleného k rozdělení mezi členy orgánů a akcionáře bylo určeno pro dividendu akcionářům.** Například však již **obecné soudy nevzaly v potaz to, že zaměstnancům stěžovatele (prostřednictvím navýšení sociálního fondu) valná hromada v rámci rozdělování zisku přiřkla v podstatě srovnatelnou částku jako členům orgánů stěžovatele (tj. 1 900 000 pro zaměstnance a 1 970 000 na tantiémy).** Konečně podle názoru stěžovatele obecné soudy zcela ignorovaly i tu skutečnost, že valná hromada stěžovatele rozhodla o tom, že **pouze 11 % utrženého zisku bude rozděleno na tantiémy mezi členy orgánů stěžovatele.** Podle názoru stěžovatele proto ani nelze dospět k závěru, že by v daném případě byly valnou hromadou stanoveny tantiémy jako excesivní, což, podle názoru stěžovatele, dokumentuje jeho přesvědčení, že zásah obecných soudů do vnitřní autonomie stěžovatele byl zcela nepřijatelný. Navíc je třeba poukázat i na to, že soudy takto rozhodly bez jakéhokoli bližšího odůvodnění, když není z Usnesení KS, Usnesení VS a Usnesení NS vůbec zřejmé, proč se uvedený podíl jeví soudu jako nedostatečný, jaký podíl na zisku schváleném k rozdělení pro akcionáře by tedy považoval za přijatelný, případně zda je rozhodující poměr rozdělení zisku na dividendy a tantiémy nebo můžou hrát roli výše absolutních částek, apod. Napadená rozhodnutí obecných soudů tedy vnášejí velkou nejistotu, co se týká dalšího rozhodování o použití, resp. rozdělení zisku mezi dividendy a tantiémy, případně jiné způsoby naložení se ziskem.

Ostatně i Ústavní soud ČR v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 1434/10 vyložil, že: *„je zásadně věcí většinového rozhodnutí akcionářů, jakým způsobem s dosaženým ziskem naloží. Rozhodnou-li akcionáři, že dividendy nebude vyplácena, jde o jejich svrchované rozhodnutí. Podstatné z pohledu uplatnění zákazu diskriminace je, že valná hromada při rozhodování o výplatě dividend a rozdělení zisku nestanovuje žádné výjimky [...] Postavení akcionářů je dáno velikostí jejich investice a tomu současně odpovídá riziko, které z tohoto důvodu nese. **Tímto rizikem může být z pohledu velikosti akcionářského podílu i to, že akcionář nebude dosahovat žádného výnosu z akcií.**“* Stěžovatel se s tímto principem zachyceným do citovaného rozhodnutí Ústavního soudu ČR plně ztotožňuje, nicméně je nucen konstatovat, že obecné soudy tento princip podle názoru stěžovatele v napadených rozhodnutích vůbec nereflektovaly. **V posuzované věci navíc vedlejšímu**

⁴ Uvedená ustanovení ve svém spojení zakládají právo člena orgánů akciové společnosti na odměnu za výkon funkce v obvyklé výši, ledaže smlouva o výkonu funkce stanoví ve smyslu § 66 odst. 2 ObchZ jinak.

účastníkovi (a ostatním minoritním akcionářům) valná hromada v rámci rozhodování o rozdělení zisku dividendu (výnos s akcií) přiznala; minoritní akcionáři pouze byli nespokojeni s výší přiznané dividendy.

Nespokojenost minoritních akcionářů s výší přiznané dividendy však podle názoru stěžovatele nemůže, v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1434/10, ospravedlnit zásah obecných soudů do vnitřní autonomie akciové společnosti v otázce jejího finančního řízení. Stěžovatel je proto toho názoru, že obecné soudy svým postupem zásadním způsobem zasáhly do práva stěžovatele rozhodovat o způsobu, jak naložit se ziskem, a to způsobem, který odporuje čl. 11 Listiny.

Napadená rozhodnutí obecných soudů představují též zásah do svobody podnikání stěžovatele (čl. 26 Listiny), které velmi úzce souvisí s právem vlastnit majetek, jak uvedl i Ústavní soud v rozhodnutí Pl. ÚS 39/01⁵. Svobodné podnikání stěžovatele a dalších akciových společností je totiž významným způsobem zasaženo výše uvedenou tezí obecných soudů, že vedle tantiém je třeba akcionářům vyplatit dividendy, a to v takové výši, aby nedošlo k rozporu s § 178 odst. 1 ObchZ (z dosavadní judikatury přitom vůbec není zřejmé, o jaký poměr mezi tantiémami a dividendami by se mělo jednat, ale patrně to musí být větší poměr než 1/10). To logicky vede k významnému omezení rozvoje akciových společností či dokonce k zamezení možnosti vymanit se z přechodných finančních, strukturálních či jiných obtíží, v důsledku kterých je společnost v rámci své podnikatelské činnosti dlouhodobě ztrátová. Je naprosto běžné - což se potvrdilo i v době nedávné finanční a hospodářské krize - že majitelé podniků, které po dlouhou dobu vykazují ztrátu a nedaří se jim za stávajících podmínek prosadit se na trhu, volí do vedení podniku krizový management, jehož primárním cílem je odvrátit hrozící insolvenční a nastavit v podniku taková opatření a procesy, aby se nastartoval opětovný růst a prosperita společnosti. Krizový management (jeho členové) je v těchto případech motivován tím, že jeho odměna se odvíjí právě od zisku, který v důsledku jeho přičinění společnost vygeneruje nemluvě o tom, že tantiémy slouží též jako významný motivační faktor, aby členové managementu akciovou společností neopustili. Tento přístup a způsob odměňování krizového managementu je naprosto logickým a v tržním hospodářství široce uplatňovaným východiskem z hrozícího úpadku obchodní společnosti. Pokud nakonec společnost řízená krizovým managementem dosáhne zisku, je část tohoto zisku především vyplacena členům krizového managementu jako odměna za to, že svým úsilím dosáhli záchrany společnosti. Bylo by však naprosto scestné a v rozporu se zdravým ekonomickým uvažováním očekávat, že jakmile společnost, která zrovna odvrátila hrozící úpadek, bude současně s výplatou odměny ve formě tantiém pro členy statutárního orgánu (krizový management) vyplácet z dosaženého zisku i dividendu pro akcionáře. Uvedené aranžmá, kdy částí dosaženého zisku je odměněn management a zbylá část se kumuluje na další udržení nastartovaného pozitivního vývoje společnosti (tj. vůbec nedojde k rozdělení zisku mezi akcionáře) je tedy z ekonomického hlediska naprosto přijatelným - a často jediným - způsobem, jak zachránit dlouhodobě ztrátovou společnost a dosáhnout její prosperity. Praxe obecných soudů však tento postup v případě akciových společností *de facto* znemožňuje.

V daném případě považuje stěžovatel za důležité zdůraznit konečně i tu skutečnost, že valná hromada rozhodovala o způsobu naložení se ziskem v roce 2009 tedy v době, kdy vrcholila světová finanční krize a kdy tedy otázka vhodného finančního řízení (výše rozdělovaných dividend, výše tantiém coby motivace členů orgánů cílové společnosti) byla z hlediska budoucnosti stěžovatele v rámci hospodářské soutěži naprosto klíčová například i z hlediska nastavení vhodného poměru vlastního a cizího kapitálu společnosti. Obecné soudy však, při absenci náležitého zákonného podkladu, do svobody stěžovatele reagovat na finanční krizi vhodným zvolením finanční politiky zasáhly a to způsobem, který není podle názoru stěžovatele ústavně souladný.

⁵ „Právo vlastnit majetek a svoboda podnikání jsou sice zařazeny Listinou základních práv a svobod a chápány jako práva různých kategorií, první jako základní oproti druhému jako hospodářskému a sociálnímu, přesto spolu úzce souvisí. Svoboda podnikání bývá dokonce označována jako svoboda odvozená od práva na vlastnictví [...] Podnikání a další hospodářská činnost představuje jistě zejména činnost zaměřenou na vytváření majetkových hodnot potřebných k zajištění životních potřeb. Jejich každodenním výsledkem je majetek (v moderním hospodářství peníze), jež chrání základní právo na vlastnictví. Vlastnictví majetku (kapitálu) bývá navíc předpokladem zahájení podnikání a pokračování v něm.“

I s ohledem na výše uvedené je stěžovatel přesvědčen o tom, že obecné soudy svým přístupem v této věci ohrožují právo stěžovatele na náležitou správu svého majetku, když mu ukládají způsob, jakým má naložit se ziskem, a to aniž by byl pro takový postup náležitý právní podklad. Stěžovatel je toho názoru, že závěry obecných soudů, podle kterých nemůže akciová společnost motivovat členy představenstva prostřednictvím tantiém, aniž by současně byly vyplaceny dividendy, nemohou ve světle ústavních principů obstát, nemluvě o tom, že v souzené věci byly dividendy minoritním akcionářům stěžovatele přiznány. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že představenstvo, které odpovídá za obchodní vedení akciové společnosti, svou činností a rozhodováním ovlivňuje hospodářský výsledek společnosti. Právě odměna ve formě tantiémy je silným motivačním prvkem členů představenstva pro dosažení co možná nejlepších výsledků společnosti jako celku. Čím vyššího zisku v daném účetním období společnost dosáhne, tím vyšší odměnu mohou členové představenstva očekávat. Je tudíž naprosto legitimní, aby akciová společnost (její akcionáři) náležitě motivovala členy představenstva tím, že pokud společnost díky řádnému obchodnímu vedení představenstva prosperuje a dosahuje zisku, bude se odměna členů představenstva odvíjet právě od výše dosaženého zisku. Obecné soudy však do této možnosti akciové společnosti a jejích akcionářů motivovat členy představenstva akciové společnost nepřípustným způsobem zasahují.

III.

Právo na spravedlivý proces (čl. 36 Listiny)

Stěžovatel je konečně toho názoru, že obecné soudy porušily právo stěžovatele na spravedlivý proces, když výklad, který obecné soudy zaujaly, nese podle názoru stěžovatele prvky libovůle až dokonce svévole.

Ustanovení § 178 odst. 1 ObchZ nezakládá právo akcionářů na výplatu dividend z jakéhokoli zisku, o jehož rozdělení bude valná hromada po přidělu do rezervního fondu či případně jiných fondů rozhodovat, ale je **zakotvením zásady rovného postavení jednotlivých akcionářů vzhledem k podílu na zisku**. Podle tohoto ustanovení je **každý akcionář oprávněn obdržet podíl na zisku ve výši, která odpovídá poměru jeho akciového podílu k základnímu kapitálu společnosti, avšak pouze tehdy, když valná hromada schválí zisk k rozdělení mezi akcionáře**. Tento závěr vyplývá z jazykového a logického výkladu první a druhé věty § 178 odst. 1 ObchZ. Podle první věty má akcionář právo na podíl na zisku, který byl schválen k rozdělení. Druhá věta stanoví, jak se **tento podíl** určuje. **Nejedná se tedy o nárok podílet se na jakémkoli zisku, který zbyl k rozdělení, ale o nárok na podíl na zisku, který byl určen k rozdělení výlučně a výslovně mezi akcionáře**.

Stěžovatel je toho názoru, že obecné soudy vyložily příslušné ustanovení § 178 odst. 1 ObchZ svévolně, aniž by takové rozhodnutí mělo jakýkoliv podklad v příslušné právní úpravě, tedy zcela v rozporu s kogentním ustanovením § 178 odst. 1 ObchZ. Nelze tedy odhlédnout od skutečnosti, že obecné soudy, které závažným způsobem zpochybňují právo vlastníků společnosti rozhodovat většinovým způsobem o použití zisku společnosti, zasahují do vnitřních poměrů společnosti, který ovšem není podložen zákonnou úpravou.

Obecné soudy navíc bez jakéhokoli bližšího odůvodnění či vysvětlení pouze konstatují, že podíl na zisku schválený MVH k rozdělení mezi akcionáře a členy orgánů společnosti je nepřijatelný z hlediska „*poměru výplaty dividend a tantiém*“, případně že pokud na dividendu připadlo „*pouze 9,45 % zisku schváleného k rozdělení*“, jedná se o obcházení zákona respektive zneužití práva. Opět bez bližšího odůvodnění, což podle názoru stěžovatele představuje zásah do jeho práva na spravedlivý proces. Zneužití práva totiž podle názoru stěžovatele nelze spatřovat pouze v tom, že člen orgánu akciové společnosti, který je současně akcionářem, hlasuje o výši odměny, kterou má coby člen orgánu obdržet, a to bez zřetele k tomu, zda hlasuje o schválení smlouvy o výkonu funkce podle § 66 odst. 2 ObchZ nebo o přiznání tantiémy. Za zneužití výkonu práva lze považovat podle názoru stěžovatele pouze takové jednání, „*jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu*.“⁶ **Hlasování člena orgánu akciové společnosti je přitom samozřejmý**

⁶ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4897/2009.

výkonem práva, nikoliv jeho zneužitím. V opačném případě by nepochybně obchodní zákoník hlasovací právo takových akcionářů v otázce odměňování orgánů vyloučil, což nečiní.

Ostatně i Ústavní soud ve své rozhodovací praxi dovozuje, že „využije-li hlavní akcionář možnosti nuceného výkupu akcií, kterou mu zákon poskytuje z výše uvedených důvodů, chová se dovoleně a svého práva nezneužívá. Pravidla zákazu zneužití postavení společníka podle § 56a obch. zák., s možností postupu podle § 131 obch. zák. (neplatnost usnesení valné hromady), se pochopitelně vztahují rovněž na nucený výkup akcií. **Zneužitím ovšem nemůže být sám zákonem umožněný výkup akcií při dosažení stanoveného podílu na vlastnictví účastnických cenných papírů ve společnosti.**⁷ Stejně tak je i stěžovatel toho názoru, že zneužitím práva nemůže být samotný zákonem umožněný výkon hlasovacího práva člena orgánu o výši odměny, kterou má coby člen orgánu obdržet. Opačný závěr by hlasovací právo členů orgánů – akcionářů v otázkách výplaty tantiém v podstatě vyloučil. Takový názor proto považujeme za absurdní. Zneužitím práva by mohl být výkon hlasovacího práva členů orgánů akciové společnosti (stěžovatele) v případě, že člen orgán hlasuje o odměně (tantiémě), jejíž výše je zcela neadekvátní, excesivní, případně taková, o níž by bylo možné říci, že je v rozporu s dobrými mravy. Na tomto základě však obecné soudy svůj závěr o zneužití hlasovacího práva nezaložily, přičemž se podle názoru stěžovatele nelze v žádném případě ztotožnit s názorem, že exces z hlediska výše přiznaných tantiém je poměřován výší vyplacených dividend, neboť ekonomická podstata tantiém a dividend je, jak stěžovatel opakovaně upozorňuje, zcela odlišná.

IV.

S ohledem na výše uvedené zásahy do nezadatelných základních práv a svobod stěžovatele, kterých se Nejvyšší soud, Krajský soud v Brně dopustil, stěžovatel navrhuje, aby Ústavní soud České republiky vydal

n á l e z,

kterým zruší usnesení Nejvyššího soudu č.j. 29 Cdo 1268/2011-142 ze dne 26. října 2011, usnesení Vrchního soudu v Olomouci č.j. 5 Cmo 352/2010-91 ze dne 30. listopadu 2010 a usnesení Krajského soudu v Brně, č.j. 50 Cm 14/2010-51 ze dne 14. června 2010.

.....

⁷ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05.